

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Angelos creatos fuisse initio durationis ante mundum tamen visibilem, non
pauci Patres senserunt. cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

DISPVT. CCXXIV.

creavit Deus cœlum & terram, exponendum est in principio, id est, in Filio, vel in principio temporis: non autem in principio, id est, antequam nihil fieret, nisi dicatur, antequam nihil in genere corporali fieret creaturarum.

CONCLUSIO est negans, de qua futura nobis est disputatio.

DISPVT. CCXXIV.

An creati fuerint Angeli ante mundum corporeum.

Angelos creatos fuisse initio durationis, ante mundum tamen visibilem, non pauci Patres sentiunt. cap. 1.

Predictam sententiam non posse ex Scriptura aperte demonstrari. cap. 2.

Non fuisse sufficiens aliud fundamentum ut predicta sententia damnaretur. cap. 3.

Verba Concilii Lateranensis non continent damnationem superioris sententia. cap. 4.

Angelos simul duratione cum creatura corporea conditos fuisse fert probabilior opinio. cap. 5.

Diluantur rationes prioris sententia. cap. 6.

CAPVT I.

Angelos creatos fuisse initio durationis ante mundum tamen visibilem, non pauci Patres sentiunt.

Contra Aristoteli quoque philosophos indubitata apud Patres, & Ecclesiam Catholicam fides est, nullam spirituales creaturas ab æterno fuisse: sed initium habuisse suæ durationis: nam Proverb. 8. dicitur, Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret, secundum lectionem nostræ vulgatæ: nam Septuaginta pro eo quod est, Antequam quidquam faceret, transulerunt, ad opera sua, quam lectionem non pauci Latini, & Græci Patres secuti sunt, quos in 3. p. 1. q. 2. allegabimus. Definunt quoque hæc verba in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & refertur in c. firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica. Ceterum verum aliquo tempore ante creaturam omnem corpoream, an vero simul cum ipsa Angeli fuerint producti, non est apud veteres Patres extra controversiam. Nam multi affirmant, ante mundum visibilem & corporeum fuisse Angelos à Deo productos. In hac sententia fuere ex Græcis Patribus Origen. hom. 4. in Esaiam, in principio, (quamvis in proœmio librorum Perierarchou, in fine existimet, rem esse dubiam) Basil. homil. 1. in Genes. ante medium, & homil. 2. in illa verba: Terra erat inanis & vacua. Nazianz. orat. panegyrica in natale Domini quæ est 38. ante medium §. Sic nimirum & sequenti, quem sequitur Nicetas ibid. Præterea idem Nicetas in orat. 39. Nazianz. quæ est in sancta lumina, in illa verba, At vero nobis, & idem Nazianz. orat. 42. quæ est secunda in Pascha, §. Quoniam autem, ubi repetit quæ dixerat oratione illa 38. sententiam vero Nazianz. veriorē existimat. Damasc. lib. 2. de fide, cap. 3. sub finem.

Ex Latinis vero hoc idem docuerunt Hilarius lib. 12. de Trinitate, post medium, Ambrosius in præfat. Psal. 1. & lib. 1. Hexameron, cap. 5. post medium, Hieronym. in epist. ad Titum, in magnis commentariis, qui habentur in 6. tomo in illa verba capitis 1. Quam promissi non mendax Deus. Cassianus collat. 8. cap. 7. qui

Vasquez in 1. p. tom. 2.

CAP. I.

615

non solum existimat, hanc sententiam esse veriorē, sed etiam affirmat, neminem fidelium de ea dubitare. Refertur etiam solet in hanc opinionem, author libri de Ecclesiasticis dogmatibus apud Augustin. cap. 10. ibi tamen solum docet, cum tenebræ adhuc ipsam aquam occultarent, quam Deus ex nihilo in terra creauerat, & ipsa aqua terram abscideret, factos esse Angelos, & omnes cœlestes virtutes, ut bonitas Dei non esset otiosa, sed haberet Deus in quibus per multa antespacia bonitatem suam ostenderet. Quibus verbis non significat hic auctor, Angelos fuisse creatos ante omnem corpoream creaturam, cum iam esset terra, & aqua: sed productos fuisse ante lucem, cum adhuc tenebræ essent ante faciem abyssi, & antequam terra luce ipsa visibilis redderetur. Refertur etiam pro hac sententia August. in illud Psal. 89. iniquam montes fecerunt, & id tamen ibi non docet. Demum allegari solet Chrysost. homil. 22. in Genes. sed eo loco solum docet, Angelum peccasse, antequam formaretur primus noster parens.

Hoc tamen sententia favere videntur Gregor. lib. 28. moral. cap. 7. in illud, Cum me laudarent astra matutina, &c. ubi inquit: Prima in tempore condita est natura rationalium spirituum. Adde etiam Isid. lib. 1. de summo bono. 2. sententia 4. qui hoc ipsum sentire videtur: imo etiam addit, demonem prius creatum fuisse, quam bonos Angelos: probat autem ex illo Job 4. Ipsi (scilicet Behemoth) est principium viarum Dei. Nomine autem Behemoth multo demonem intelligunt. Con erit etiam Beda lib. 1. Quæstionum, q. 9. in 8. to. qui verba Isidori refert: ea tamen explicat in hunc modum, ut diabolus dicatur prius creatus, quam bonus Angelus ordine secundum dignitatem nature, non secundum durationem, in quem sensum ipsum etiam Bedam, Isidorum, & Gregorium interpretari possemus in eo, quod docent, Angelum creatum fuisse ante mundum corporeum, ut intelligantur de ordine secundum dignitatem, non secundum durationem: à qua explicatione non abhorret ipse Gregor. lib. 28. moral. cap. 18. cum de diabolo ait, primum conditum fuisse, quia ipsum eminentiorem fecit Deus. Fundamenta vero huius sententia, quæ affirmat, Angelum ante mundum corporeum conditum fuisse, inferius afferemus, & confutabimus.

Ceterum, contra id, quod supra ex communi sensu Patrum præmissimus, videlicet Angelum initio durationis, & non ab æterno conditum fuisse videtur docere Basil. loco superius allegato: inquit enim, Erat quidem vetustior quidam mundi generatione, status supermundanis potentis conveniens, super temporalis, æternus, sempiternus, opificia autem omnium conditor, & opifex perfectus. Quibus verbis sentire videtur, supermundanas substantias, quia potentias vocat, fuisse in æterno seculo ipsis convenienti. Ego tamen sic intelligerem Basilium, ut Angeli fuerint ante motum cœli, quem appellamus tempus: ante tempus autem fuit quoddam intervallum imaginarium, ut ex mente Sæctorum aliquorum explicemus supra dictum, 31. cap. 6. quod concipitur ad modum fluentis. In hoc igitur, inquit Basil. Angelos fuisse, non quia sine initio creati fuerint, sed quia nondum esset tempus, quod in motu corporum est: hoc enim denotavit, cum dixit, esse statum quandam tempore & generatione vetustiorē, & super temporalem.

Fff 2

ralem

ralem. Fateor quidem, *Aug. in libro imperfecto super Gen. 3.* docere si Angelus fuisset ante mundi corpore creationem, nihilominus futurum in tempore: ipse enim appellat tempus quarumcunque operationum ipsius Angelus successionem: fateatur tamen ingenue, Angelum hoc modo futurum supra tempus nostrum, quod consistit in motu corporis.

CAPVT II.

Prædictam sententiam non posse ex Scriptura aperte damnari.

Recentiores Theologi non modo oppositam sententiam amplectuntur, quæ nobis etiam multo probabilior videtur, sed etiam prædictæ opinioni Patrum, quam superiori capite retulimus, non dubitant temeritatis notam inire: tum, quod omnes Scholastici cum Magistro, & multis Patribus oppositum sequuntur: tum etiam quod testimonij Scripturæ, & Concilij Lateranensis quæ contra ipsam afferuntur, non omnino satisfiat. Ceterum quicquid doctus & prudens modestiam Doctoris Angelici imitari deberet, qui in hoc articulo, non dico, tot antiquis & grauissimis Patribus, sed vni solum Nazianzeno tantum detulit, ut priorem sententiam damnare illo modo ausus non fuerit: quæ sua modestia S. Doctor Theologorum nostri temporis nimiam in iudicando de aliorum sententijs licentiam non leuiter reprehendit. Sunt vero alij etiam Theologi prioribus multo licentiores, qui affirmare audent, sententiam prædictam Nazianzeno Scriptura manifeste confutari, quasi huius Scripturæ S. Th. ignarus fuisset. Alij vero credunt, in Concilio Lateranensi manifeste damnatam. Ceterum, ut Nazianzeno, Hilarij, & tantorum Patrum tueamur auctoritatem, in hoc capite, & sequenti ostendemus, eorum opinionem nec in Scriptura, nec ab Ecclesia damnatam vnquam fuisse: ex quo etiam colligimus, nec temeritatis nomine eam censendam esse. Et quidem hæcenus damnatam non fuisse sententiam Nazianzeno docent *Caietanus in hoc articulo, & Sixtus Senensis loco inferius allegato.*

6. Primum igitur, ex Scriptura probari non posse, Angelos non fuisse conditos ante corpoream creaturam, inductione ostendemus. Tria enim testimonia sunt, quæ videntur contra Nazianzeno posse allegari: ea tamen nihil probant. Primum testimonium est Genes. 1. *In principio creauit Deus cælum & terram:* dicit enim, in principio, hoc est ante reliqua omnia: quæ antequam cælum & terra crearentur, nihil factum erat. Verum certum non est illud, *In principio*, significare principium ordinis, comparatione omnium creaturarum: sed aliqui censent significare initium temporis, quod in motu corporeo consistit, ac si dicat initio temporis creauit Deus cælum & terram: aut, si denotat antecessorem durationis, non accipi simpliciter respectu omnium creaturarum vniuersarum, sed respectu corporalium, quarum expresse fit mentio in eo cap.

Locus Eccl. 18. elucet. Secundum testimonium est Eccles. 18. *Qui viuit in æternum creauit omnia simul.* Hic vero locus si alicuius momenti est, ut contra Nazianzen. demonstrat, Angelos fuisse conditos cum creatura

ARTIC. III.

corporea, & non antea: probat etiam, omnia corporea elementorum & viuientium simul duratone creata fuisse, ut voluit Augustinus. cuius sententia in hac re ab omnibus communiter reijcitur: quare omnes debemus hunc locum interpretari, ut non probet, omnia corpora, nec Angelos cum corporibus omnibus simul duratione productos. Varie autem prædictum testimonium Doctores intelligunt. *Gregor. 3. 2. lib. moralium, 4. q. 10. explicans illud Iob 40. cap. Behemoth, quem sua tercum, &c.* his verbis exponit prædictum locum Ecclesiastici: *Cum simul cælum & terra deficerent, simul spiritualia, & corporalia, simul quidquid de terra creatur, simul factum quidquid de terra produci iudicatur.* Propterea ergo dicitur fuisse Deum omnia simul creauit omnia, quæ deinde facta sunt, ex duobus factis sunt. Illam igitur particulam, *simul*, refert Gregorius ad corporea, & spiritualia: sed ad ea, quæ postea per propagationem facta sunt: illa enim simul in sua causa facta esse dicuntur. Asta enim deinde de cælo facta sunt: viuientia vero ex aquis, & ex terra, ut constat Genes. 1. quam interpretationem sequutus est S. Thomas in hac 1. part. q. 74. art. 2. ad 2.

Ego vero existimo, vno ex duobus alijs modis explicari etiam posse prædictum locum, ita ut ex illo nihil contra Nazianzenum probetur: primum quidem ut dicantur omnia simul creata, quibus vltimo tempore producta fuerunt. Quæ ratione Genes. 2. dicitur: *Haec sunt generationes cæli, & terre, quando creata sunt in die, quæ fuit Deus cælum, & terram.* ubi particula, *in die*, ponitur pro, in diebus, propter breue temporis intervallum. Et Marti 10. *Ab initio creatura masculinum, & feminam fuit in Deo:* cum tamen non statim in principio ipso mundi indiuiduo, sed paulo post, ut constat ex Genes. 1. sexto enim die primi nostri parentes creantur. Et Ioan. 8. *Ille* (scilicet diabolus) *hominem non ab initio:* cum tamen non statim ab ipso momento principij mundi homicida fuerit, vel decipiens nostros parentes, vel suadens homicidium Abelis fratri suo Caino.

Iuxta hanc interpretationem posset aliquis dicere, ex eo loco non satis probari spiritus Angelicos cum creatura corporali fuisse productos: sed paulo ante Angelos creatos fuisse. Ceterum quia multi ex Sanctis Patribus allegati pro præcedenti sententia non solum dicuntur, non fuisse Angelos simul cum creatura corporea creatos, sed multo ante tempore productos: non sufficeret prædicta interpretatio, ut eorum sententiam à nota erroris tueremur.

Deinde prædictum locum Ecclesiastici alio commodiori modo possumus explicare, ita ut particula *simul*, non referatur ad durationem temporis, nec denotet, eodem tempore omnia fuisse à Deo producta, sed significet, idem quod, *pariter seu communiter*: quo pacto significat tantorum collectionem. Hoc autem modo sententia erit: *Qui viuit in æternum, creauit omnia simul:* hoc est pariter omnia creauit, nullare, præter ipsum, exceptum & aduerbium Græcum *συν* quod molter religio transulit, *simul*, hoc significat. Quoniam latinum aduerbium, *simul*, in Scriptura ipsa & vulgata editione in hoc sensu etiam viurpatur. Psal. 12. *Omnes declinauerunt, simul inuiles facti sunt.* Psal. 48. *Simul insipientes, & stulti peribunt.*

Postremo posset aliquis eundem locum interpretari